

Szerkesztőség
és kiadóhivatal
VI. Király-u. 106
Telefon: 125-08

Interiőr

a kávéház és lakóház
szak- és iparművezetési képes
folyóirat szerkeszti:
Kovács Béla

Megjelenik ha-
vonta-kétszer
ára egy évre 20k
egyes számaik

I. ÉVFOLYAM
5. SZÁM

BUDAPEST, 1912
MÁRCIUS 30

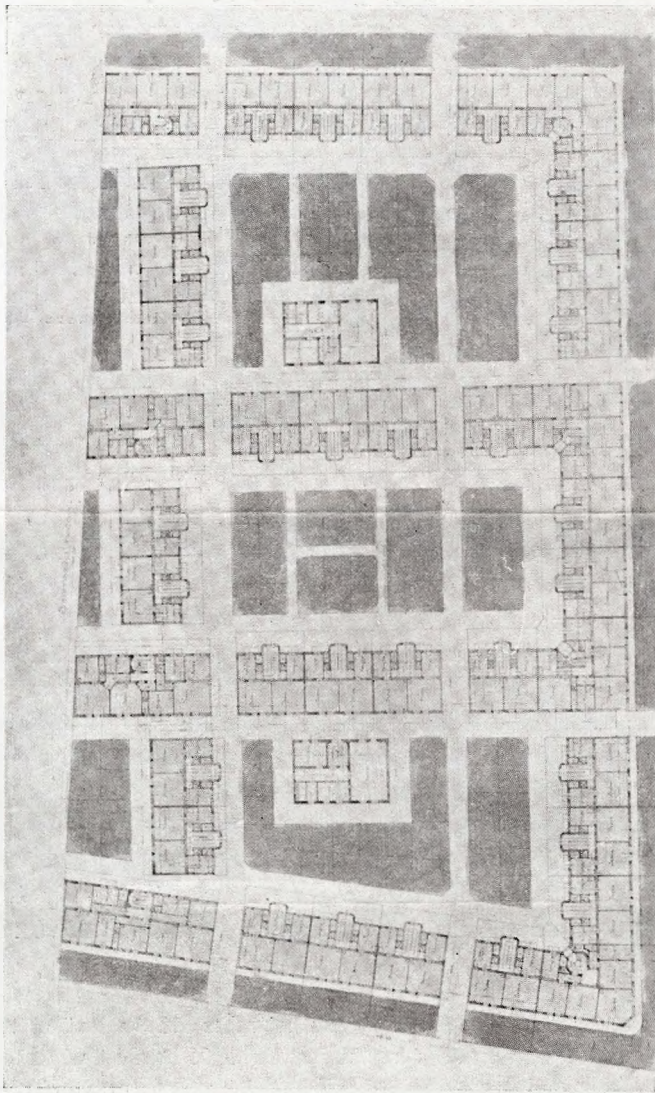
PALÓCZI ANTAL.

Néhány héttel ezelőtt szinte bosszantó szerénységgel huzódott meg egy rövid hírecske a lapok fővárosi rovatában. Felfedezőinek tudomására hozta, hogy a fővárosi iparrajziskolának néhány tanára nyugalomba vonul. Közönyös egyszerűséggel huzódtak meg egymás mellett atávozók nevei, ridegen tanuskodva arról, hogy ismét kimerült egy adag energia a tanítás idegölő, vénítő szellemi munkájában és majd helyet ad másoknak, akik a régi nevek helyébe újakat irnak és új munkával új eredményeket fűznek azokhoz. A tanári munkától bucsuzók között ott volt Palóczy Antal műépítész neve is és ez a név az, amely megállít bennünket egy pillanatra a hivatalos kommuniké közömbös sorai előtt. Palóczy Antalt, a tanárt, 33 éves tanári szolgálata után történő nyugalomba vonulása alkalmával meg fogják ünnepelni tanártársai, az elösmerésnek külső jeleivel pedig bizonyára elhalmozza majd őt a felettes hatósága. Ez nem a mi dolgunk. Budapest legmodernebb iparoktatási szakiskolájának, az iparrajziskolának, fejlesztése körül kifejtett tanári működését sem akarjuk méltatni. Ez a magyar iparoktatás krónikásainak a kötelessége. Mi Palóczy Antalról, az építőművészről akarunk szólni, aki harminc esztendei tanárság mellett művész tudott lenni és maradni, csodásan szívós kitartással, akarakterővel és alapos tudással harcolva puritán művészi elveinek megalkuvást nem tűrő diadaláért. Arról a Palóczy Antalról akarunk szólni, aki a munkabírás szellemi fegyvereinek fiatalos erejével ül ma is munkaasztalához, dolgozik, épít és álmodja mélyen átgondolt ideáinak megvalósulását. Kérlelhetetlen őszinteséggel emeli fel szavát, ha művésztársainak hibáit gondolkodó szeme megpillantja, vaslogikával halmozza állításainak érveit, ha a művészet tisztaságán ejtett sérelmeket orvosolni akarja. Gyermeki szeretettel csügg művészetén, melynek szent-ségéért a megnyugvás bölcsességével fogadja a neki szegzett fegyverek támadását és az elégtétel mosolyával nézi az intő szava ellenére, a baklövészek zsák-

utcájába szorultak tehetetlen vergődését. Ez a Palóczy Antal még nem vonult nyugalomba. Ma is azzal az energiával viszi harcba nagy tudásának minden erejét, amelylyel azt harminc évvel ezelőtt tette, ma is azzal a tiszteletparancsoló elhűséggel őrzi művészi meggyőződéseit, mint pályája kezdetén. Talán nem lesz érdekesség nélkül való vállalkozás részünkről, ha a tanári nyugalombavonulás kapcsán néhány sorban visszapillantunk Palóczy Antalnak, legkiválóbb városszabályozó művészeink egyikének életére és működésére. Mert Palóczy építőművészete a városszabályozásnak sajátos zsánerében nyilatkozik meg legkreatívabban, e nemből alkotta legszebb műveit és ezekben a művekben szögezte le az ő komoly és szinte megdöbbentő alaposággal átgondolt művészi igazságait.

*

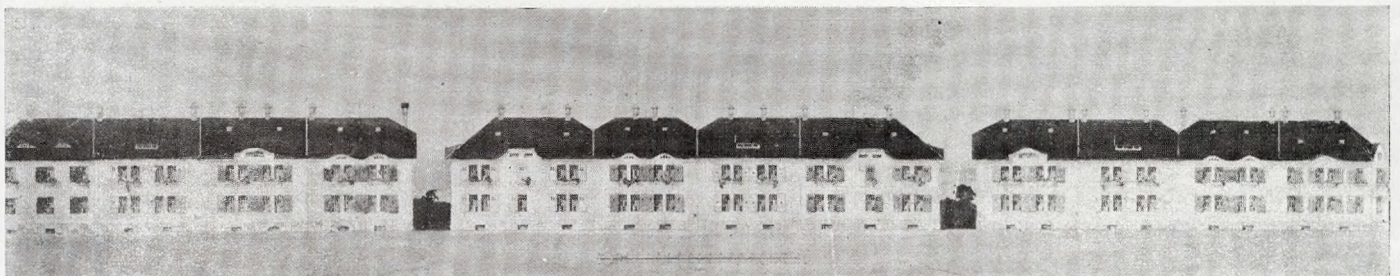
Palóczy Antal 1849-ik év március 13-án született Budapesten. Itt nőtt, nevelkedett és 1866-ban itt végezte reáliskolai tanulmányait. 1867-ben a wieni polytechnikumra iratkozik, melynek első évét sikerrel végzi, azután visszatér a fővárosba és a budai kir. József műegyetem építési szakosztályának szorgalmas tanulója lesz. 1871-ben kinevezik műegyetemi tanársegédnek, ugyanez évben nyeri el a műegyetemi hallgatók rajzkiállításának építészeti díját, a Magyar Mérnök- és Építészek Egyesületének kitüntetését, egyúttal pedig buzgó segéde a Wéber, majd a Steindl építési irodának, 1875-ben, olaszországi tanulmányutja után írja meg a M. M. É. E. közlönye részére első építészeti tanulmányát „Michelangelo, mint építész” címén. Mint önálló építész 1877 óta működik. Ebben az évben tünteti ki őt Ő Felsége a nagy aranyéremmel, a Vajda-hunyadi várról készített távlatokért. Ez időtől kezdve szakadatlan, éjjelt nappalra váltó munkásság egész élete. Működése, talán veleszületett, monumentálitás felé hajló érzéke által vezetve, lassankint a városszabályozási problémák medrébe csap át és biztosít számára olyan művészi egyedülállóságot, mely jelentősebb városaink ujjászületésével örökre összefűzi nevét. Ezirányu munkáinak megszakadni nem akaró sorozatát számos családi ház, középület, magánpalota tervezése tartja, mint pl., a Kath. Legényegylet rottenbillert utcai háza, gróf Zichy Jenő rózsautcai palotája, az 1885-iki kiállításra készült Oetl-féle pa-

Terv egy munkásház-telep berendezéséhez Budapesten.
 Grundriss zur Einrichtung einer Arbeiter-Hauskolonie in Budapest.
 Plan de répartition d'une groupe de maisons des travailleurs à Budapest.
 Distributive plan of a colony of workmen-cottages at Budapest.

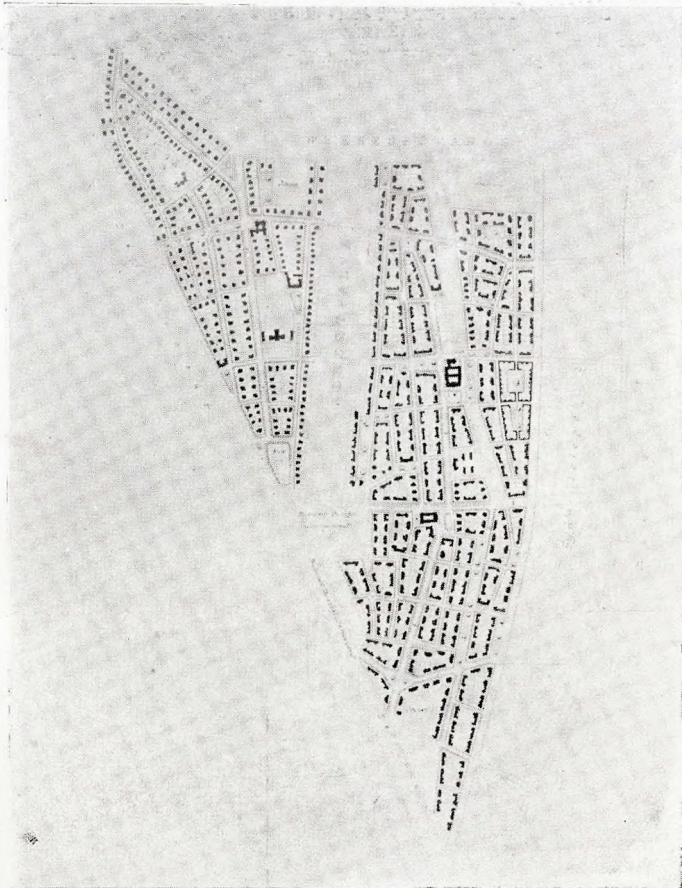
villon stb. stb. Közben, 1879-ben, elnyeri a brassói vár. megyeház-pályázat díját, a székesfehérvári kiállítás ezüst-érmét és ebben az évben lép a fővárosi iparrajziskolának tanári kötelékébe, melyből most vált ki és vonult vissza budai otthonába.

Építőművészi működése mellett állandó szakirodalmi tevékenységet fejt ki. Minden aktuális építészeti és főleg városrendezési kérdéshez ad néhány egészséges ötletet és megszívlelésre méltó véleményt, javaslatai, előterjesztései, melyeknek minden sora a szülővárosa iránt érzett szeretet melegét sugározza ki, egymást érik a városházán és egyre-másra okoznak kellemetlen órákat a magánérdekek koncába kapaszkodó klikkeknek. Az egyébként csendes, szerény modoru ember neve csendes borzongást vált ki azokból, akiket művészi lelkesedéstől vezetett tolla Achilles-sarkon sebez, mialatt fokozatosan ránehezedik lelkére a mellőztetés érzetének keserősége és fülébe csikorog a negligálás köpenyébe burkolt félelemnek tehetetlen dühe. Számos indítványáról elfelejtene tudomást venni és csak a baklövés előbb említett zsákutcájában eszmélnek fel az azokban kifejtett, sajnos, akkor már keresztülvihetetlen technikai és művészi utmutatásokra. Akik azonban Palóczit, a városrendezésnek ma már ezüsthaju művészt ismerik, nagyon jól tudják, hogy őt ez a sokszor vérlázító megkerülés egyáltalán nem izgatja. Csendes nyugalommal, a kiforrott meggyőződéssel bíró művészek öntudatos megállapodottságával tekint le a tőle huzódózókra és abban a biztos tudatban hajtja fejét naponkint nyugalomra, hogy történik Budapesten elég építészeti és városrendezési baklövés, mely elkésett bűnbánókat gyűjt köréje és nevét, lelkifurdalás képében, a felszínre hozza. 1871-ben a József műgyetemnek a pesti oldalra való áthelyezését szorgalmazza, terveket dolgoz ki az Andrássy-utnak váci-köruti beírkolására vonatkozólag, indítványozza a karácsonyi iparkiallitások és vásárok rendezését, az állandó kiállítási terület kijelölését és biztosítását, számos terv bemutatásával, az Országos Iparegyesületben rendezett előadásainak sorozatában felveti és indokolja az Eskütéri-hid eszméjét, elkészíti a Tabán szabályozási tervét, a belvárosnak rendezésével kapcsolatos városház-elhelyezési terveket, időközben a II. díjat nyeri el az Új-épület és a központi városháza tervpályázatán, a Magyar Mérnök- és Építészek Egyesületében tartott előadásával a városszabályozási kérdéseket állandóan napirenden tartja, végül pedig, eme messze szétágazó munkásság mellett sorra készíti Magyarország nagyobb városainak szabályozási terveit. 1904-ben Sopron, 1906-ban Pozsony, 1907-ben Pancsova, Arad, Újvidék, 1908-ban Nyiregyháza és Nagykőrös változtatnak külső képet rajztábláján, majda valóság-

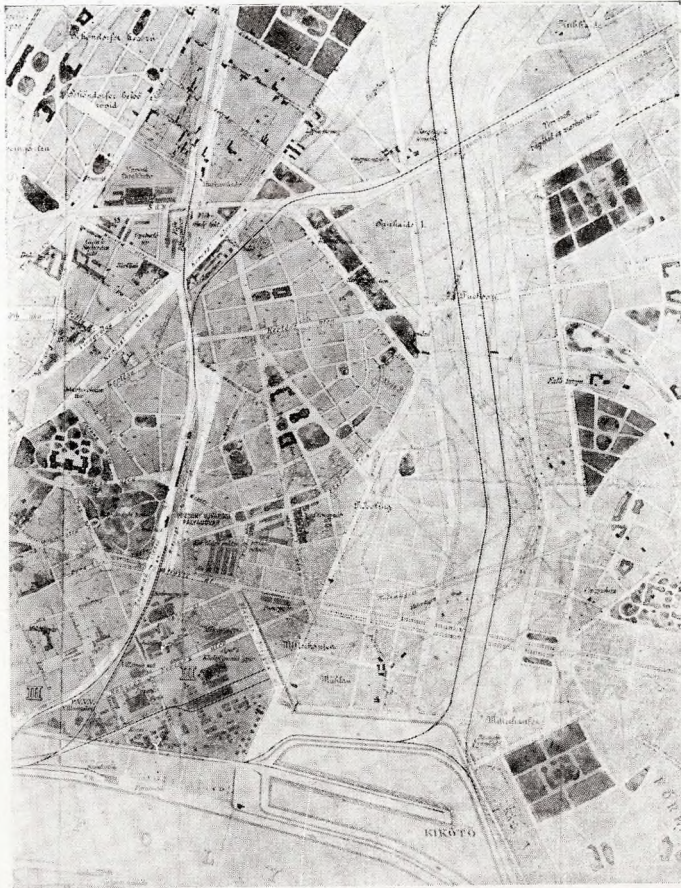

Budapesti munkásház-telep homlokzata.
 Vorderseite einer Arbeiter-Hauskolonie von Budapest.

Façade d'une groupe de maisons des travailleurs à Budapest.
 Front of a colony of workmen-cottages at Budapest.

Terv új telep berendezésére Budapest környékén.

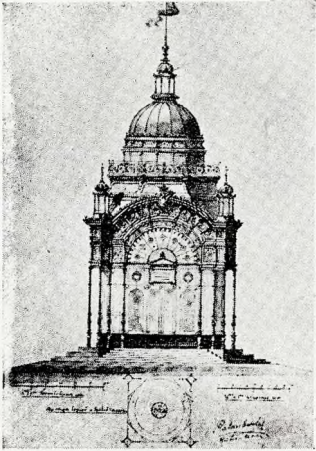
Pozsony sz. kir. város szabályozási tervéből. (Részlet a terv. iparcsatorna körül.)

Újvidék sz. kir. város szabályozási tervéből. (Részlet.)

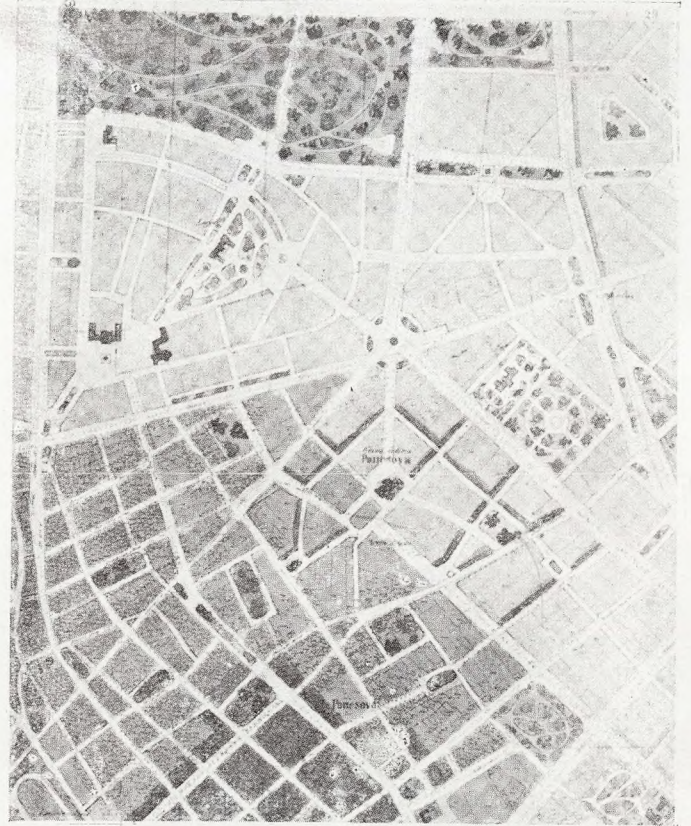
Pozsony sz. kir. város hegyvidékének szabályozása. (Részlet.)

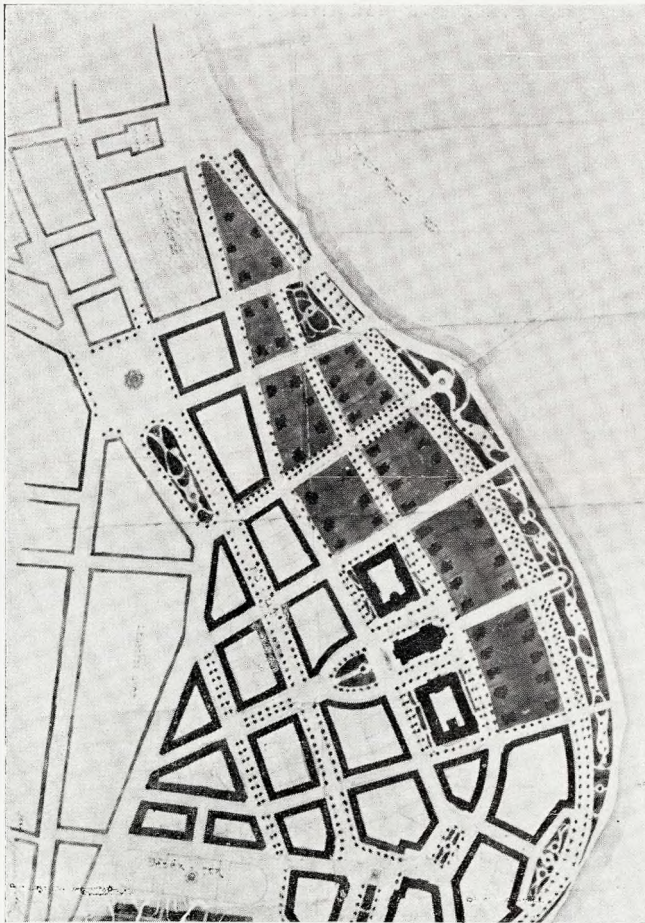
Vaspavillon-tervezet.
Entwurf von einem eisernen Pavillon
Projet d'une pavillon en fer.
Project of an iron-pavillon.

ban. Nagyszabásu programjának tanulmányait külföldi utairól hozza. A kormány megbízásából utazik 1873-ban Wienbe, 1903-ban Drezdába, 1910-ben Berlinbe, mint a székesfőváros kiküldöttje látogatja meg 1896-ban a berlini és nürnbergi iparkiállításokat s a M. M. É. E. megbízásából a párisi világiállítást. Utjainak mindegyike nyomot hagy irodalmi tevékenységében, tapasztalatairól hiven és érdekesen számol be szaktársainak és talán éppen az a körülmény, hogy a répszerűségnek olcsó sikereitől mű-

vészlelke mindig irtózott és mondanivalóit csak a szakörökkel és a kérdéses ügyekben közvetlenül érdekeltekkel közölte, napilapokban gyakran megszólaló írásaiban pedig csak azok szívéhez kereste az utat, akiről jőzan, részrehajlatlan gondolkodást és őszinte művészszeretetet feltételezett — talán éppen ez okozhatta azt, hogy

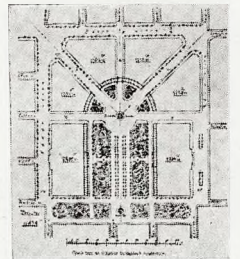

Pancsova r. t. város fejlesztési tervéből (észak felé való nagyobb rész).
Aus dem Entwicklungsplan der Stadt Pancsova (der grössere Teil nach Norden).
Le plan de développement de la ville Pancsova (part du Nord).
The development-plan of the town Pancsova (north-part).

Arad sz. kir. város „Óvár” terének szabályozása.
Regulierung des Platzes „Alte Festung” der kön. Freistadt Arad.
Régularisation de la place „Óvár” à Arad, ville royale libérée en Hongrie.
Adjustment of the square „Óvár” in the Hungarian town Arad.

nevét, melyhez nem egyes épületek, hanem egész városok sora fűződik, gondolkodását, mely az építés művészetében sohasem kereste a kollégákra rálicitalni akaró festői trükköket, hanem megelégedett a célszerűségnek és a művészet és gazdaságainak érvényesítésével, talán kevesebben ösmerik, mint kellene. Sok művészi sikert ütött el kezétől megalkuvást nem ösmerő őszintesége és javaslatainak abszolút közérdekűsége, melyek mást, mint művészi érdeket, sohasem szolgáltak. Tisztelőinek köre nagyon tág és ennek a körnek a tisztelete őszinte és szívből fakadó. Az Országos Közegészségi Egyesületnek választmányi tagja, az Országos Iparegyesület építészeti szakosztályának elnöke és igazgatósági tagja, fővárosi bizottsági tag stb. A bemutatott felvételek a maguk hézagoss csonkaságában is engednek némi bepillantást Palóczy Antal művészeti laboratóriumába, mi azonban, akik ezeket egy óriási munkahalmazból válogattuk ki, jól tudjuk, hogy az áttekinthetőségnek teljes képe gazdagabb és tökéletesebb bemutatást igényelne. Abban a reményben nyújtjuk azokat olvasóinknak, hogy képeink e tárgyi hiányait, az elmondottak szellemében, maguk is kiegészítik.

A bpesti Szabadság-tér terve.
Plan d. Bpester Freiheitspl.
Plan de la Place de Liberté à Budapest. — The plan of the Freedom-Square at Budapest.

J. Á.